Suomen Sosialidemokraatti 5.10.1982

Nimi vai numero

Naisten identiteetin säilyttämiseksi Mai, Raija, Leena ja muut ovat Demarissa (24. 9. 82) ryhtyneet ajamaan sukunimilain hyväksymistä ilmeisesti sellaisessa muodossa, jossa se aikoinaan tuli ulos virkakoneistosta. Demokratiaan vedoten sekä mies että nainen saisi pitää avioliitossa oman sukunimensä. Jos kehitys kehittyy niin kuin ennustettu, ja tulevaisuudessa kansainvälinen itsensätoteuttaja-ihminen menee ainakin kolme kertaa eläissään naimisiin, niin perheessä voi lapsiakin olla monta sarjaa. Ja eri sukunimillä, jottei persoonallisuus kärsisi.

Kulttuuriantropologina en voi olla hämmästelemättä, kuinka yhteiskuntateknokratialle aina löytyy kansainvälisiä esikuvia. Kirjoittajat julistavat, että sukunimiasiassa ja ilmeisesti perheinstituution hajoittamisessakin Suomi on jäljessä kansainvälisestä kehityksestä. Massayhteiskuntaa luotaessa vain Sveitsi on yhtä takapajuinen kuin Suomi.

Sukunimi on suvun nimi

Sukunimi on perhettä ja sukua ei yksilöä varten. Luontoiskulttuureissa suku on muodostanut yhteiskunnan perustan ja suvun yhtenäisyyden turvaaminen on koettu tärkeäksi. Niinpä valtaosassa maailman kulttuureita suku on luettu yksilinjaisesti joko vain isän puolelta (patrilineaaliset yhteiskunnat, n. 45 % kansoista) tai äidin puolelta (matrilineaaliset yhteiskunnat, 15 %). Patrilineaalisessa yhteiskunnassa vain isän puoleiset sukulaiset luettiin sukuun, ei muita. Näin syntyi kiinteä sukuryhmä, jolla oli usein yhteinen kantaisä (kantaäiti) ja joka säilyi sukupolvesta toiseen.

Kaksipuoleinen sukujohto lienee yleistynyt agraarisen (eurooppalaisen) maanomistusjärjestelmän syntyessä, peltojen ja muun omaisuuden alkaessa kulkea perintönä. Silloin sukuyhteys hajosi, sitä oli vaikea enää identifioida ja suku sosiaalisena rakenteena alkoi menettää merkitystään. Keskitetty laitosyhteiskunta ei enää sukua tarvitse.

Kirjoittajat suhtautuvat väheksyvästi mielipiteisiin, että uudella sukunimilailla tulisi lujittaa perheyhteyttä. Kulttuuri poistaa ennemmin tai myöhemmin rakenteet, joilla ei ole todellista yhteiskunnallista merkitystä. Uusi sukunimilaki on tarpeen, mutta laista päätettäessä tulisi tarkoin harkita, pyritäänkö uudistuksessa säilyttämään perheen ja sukunimen todellinen merkitys vai johtaako muutos vain lisääntyvään ”privatisoitumiseen” ja persoonattomuuteen. Kyllä perheellä pitäisi olla yksi nimi periytyy se sitten miehen tai naisen puolelta.

Näennäisdemokratiaa massoille

Sukunimijärjestelmä menettää lopullisesti merkityksensä, jos laki toteutetaan siten, että perheessä vanhemmilla ja lapsilla edes teoriassa on mahdollista olla eri sukunimi. Sen jälkeen ihmiset identifioidaan henkilönumerotunnuksella. Se on ilmeisesti tämän hallintomieslain todellinen tarkoituskin. Näin kehittyy laitosvaltio ja tietokoneyhteiskunta, jossa kulttuuri keskitetään ja numeroidaan ylhäältä ohjatuiksi järjestelmiksi. Niin kuin myös vasemmistolainen osuusliike. Tietokoneyhteiskunnassa massaa on helpointa kontrolloida numeroilla.

Myöhemmin voidaan tarjota uusia muotoja näennäisdemokratiaa ja ryhtyä ajamaan vaikkapa sellaista lakia, että kansalaisilla olkoon oikeus vapaasti valita ja muuttaa sukunimensä, milloin katsoo tarvitsevansa. Yhteiskuntakoneisto toimii toisilla periaatteilla. Tietokoneyhteiskunta ei enää sukunimiä tarvitse.

Pehmeästä yhteiskunnasta puhuvien naisliikkeiden luulisi olevan huolestuneita esim. yhä lisääntyvästä ”sosiaaliturvatunnusten” tai ”henkilöturvatunnusten” käytöstä. Koulutus- ja virkakoneistossa identiteettinumero on jo tullut tärkeämmäksi kuin sukunimi. Keskitetyssä meritokratiassa ihminen on olemassa, kun hänellä on oma numero.

MATTI SARMELA

Matti Sarmela kirjoittaa, että tietokoneyhteiskunta ei enää tarvitse sukunimiä, se selviää pelkillä henkilötunnuksilla. Kirjoitetaanko tulevaisuudessa kuvatekstiinkin kuvassa olevan 130712-1981, 261120-195M, 080506-066N, 071012-058T jne.

Helsingin Sanomat 1.3.1983

Lähetysjärjestöjen apu menee perille

Poliittisissa järjestöissä on lietsottu riitaa siitä, että kehitysapuvaroja on yhä enemmän ohjattu lähetysjärjestöjen kautta. Viimeksi Kansainvälisen Solidaarisuussäätiön lehti "Uusi jako" on oikein pääkirjoituksessaan paheksunut sitä, että lähetysjärjestöille on valtion budjetissa myönnetty 8 milj. mk ja kansalaisjärjestöille vain 1,7 milj. ja lisäksi 600 000 mk tiedotustoimintaan eli lähinnä seminaarien järjestämiseen.

Kun kehitysapuvarat ovat kasvaneet, ilmaantuvat paikalle puoluenyrkit ja riidankylväjät. Vaikka kansalaisjärjestöjen kiinnostus kehitysaputyöhön on kannatettava asia, niiden mahdollisuudet selvitä kansainvälisen kehitysavun sokkeloista ovat vähäisiä.

Humanitaarisen tai ns. pyyteettömän kehitysavun saavat yleensä perille ainoastaan ne organisaatiot, joilla on kohdemaassa vastaavia paikallisia sisarjärjestöjä, kuten Punainen Risti, Marttaliitto ja ammattiyhdistykset. Lähetysjärjestöillä on jo vuosikymmenien kokemus, ne ovat aloittaneet avustustyönsä kauan ennen kuin nykyiset kehitysmeritokraatit ilmaantuivat yhteiskunnalliselle näyttämölle.

Käsitykseni mukaan — ja jo ammattinikin puolesta minun on pitänyt asioita seurata — lähetysjärjestöjen kautta kehitysapua menee todella perille asti, niille "kyläläisille", joille useimmat suomalaiset varmaankin ovat mielessään kehitysavun tarkoittaneet. Lähetyssaarnaajat tekevät työtään kansan keskuudessa, he osaavat paikallista kieltä ja ovat vuosien mukana saaneet useimmiten varsin karvasta kokemustietoa niistä ehdoista, joiden alla paikallinen väestö elää.

Kehitysasioissa lähetystyöntekijät ovat enää harvoin länsimaisen kulttuuri-imperialismin asialla. Lähetysjärjestöjen työ kyllä kestää tarkastelun, mutta miten on poliittisten kehitysjärjestöjen laita?

Puolueiden käsissä kaikki näkyy madaltuvan poliittisten peitejärjestöjen taisteluksi yhteiskunnan varoista. Kehitysavun ympärille on syntynyt kukoistavaa liike- ja organisaatiotoimintaa, ei vain meillä vaan myös kaikissa niissä maissa, joihin kehitysvaroja annetaan.

Uudessa kehitysideologiassa aletaan pitää yhä hyväksyttävämpänä, että kehitysapuvarat jaetaan jo Suomessa. Niitä ei ole tarkoitettukaan avustettavien maiden kansoille, vaan ylläpitämään instituutiota tai luomaan suotuisia kauppapoliittisia yhteyksiä. Niillä ostetaan kauppasopimuksia tai rakennetaan maailmankuuluja suomalaisia kehitysmonumentteja. Yhä tärkeämpää alkaa myös olla, että rahat kulkevat oikeita teitä, että ne menevät oikeille organisaatioille ja säilyvät kehitysmeritokraattien käsissä.

Kehitysapua nähtävästi tarvitaan yhä enemmän kansainvälisen meritokratian omiin tarpeisiin, jatkuvasti kasvavien kehitysinstituutioiden ylläpitämiseen, poliittisten järjestöteknokraattien kongressi- ja konsulttitoimintaan, nollatutkimusten tekoon ja ideologisesti oikeidee kannanottojen laadintaan.

Kolmannen maailman kansoista ja niiden kulttuurista suomalainen kehitysmeritokraatti ei ole koskaan ollut vakavasti kiinnostunut, ainoastaan omista järjestelmistään. Meritokraattien valta on aina perustunut paikalliskulttuurien tuhoamiseen.

Matti Sarmela
Helsingin yliopiston
sosiaaliantropologian
apulaisprofessori

Helsingin Sanomat 7.2.1991

Edes pala omaa metsää vuoristokansoille!

HeSa 7.2.1991

■ Pöyry Oy:n toimitusjohtajan Henrik Ehrnroothin kirjoitus (HS 3. 2.) Thaimaan metsäongelmista huipentuu väitteeseen, että köyhä paikallinen väestö on hävittänyt maan metsät kaskeamalla ja polttamalla ne laitumeksi.

Köyhiä kaskiviljelijät ovat, mutta he eivät ole tuhonneet elinympäristöään, jossa he ovat asuneet satoja vuosia niin kuin maan monet pienet vuoristokansat. Kaskitekniikka on ollut ekologisesti kestävä metsän käyttömuoto ja kaskiviljelijöiden perintönä Thaimaahankin jäi rikas ja terve metsäluonto. Kaupalliset teknokoneistot ovat parissa vuosikymmenessä hakanneet lähes kaikki Thaimaan metsät, jokikisen vuosisatoja vanhan tiikkipuun.

Thaimaa ei ole karjatalousmaa, ja jos jossakin on nyt ruvettu hakkaamaan metsiä laitumiksi, takana täytyy olla kansainvälinen agrobisness.

Kaskiviljelijöiden leimaaminen syyllisiksi kuuluu niihin länsimaisten teknokoneistojen totaalisiin valheisiin, joilla ne kääntävät katseet pois omasta toiminnastaan ja tekevät itsensä ympäristön pelastajiksi. Kysykää, toimitusjohtaja Ehrnrooth, kuka hakkasi koko Koukhoo-vuoriston, jossa kaskikyliä ei juuri edes ollut. Mutta älkää kysykö Thaimaan metsähallitukselta, sillä yhtiönne edellytykset toimia maassa saattavat loppua siihen.

Thaimaan metsät kuuluvat periaatteessa kuninkaalle, käytännössä ne omistaa maan metsähallitus. Sen kanssa tosin kilpailee metsämafia. Pohjoisessa kylillä on ollut oikeus pieneen yhteismetsään, mutta metsähallitus on siirtänyt nekin niin kauas vuoristoihin, etteivät talonpojat sinne enää edes härkävankkureilla pääse, vaan joutuvat ostamaan tarvitsemansa puun.

Itä-Thaimaassa Koukhoo-vuoriston laella hakkuuraiskio ulottui silmän kantamattomiin.

Kyllä poliisit, piirivirkamiehet ja armeija valvovat jokaista runkoa, jota talonpoika vetää, ja jokaista pensasta, jonka kaskiviljelijä kaataa, sillä kaskenpoltto on jo kauan ollut luvanvaraista. Mutta kuka on hakannut ne silmänkantamattomat aukiot? Eikö Pöyry-yhtiössä sitä todella tiedetä?

Kaskiviljelijät saavat viljellä pääasiassa niitä raiskioita, joita teollisesta metsänkorjuusta on jäänyt jäljelle. Kun olen kohta kolme vuosikymmentä seurannut suomalaisen aukkohakkuutekniikan leviämistä Pohjois-Thaimaassa ja nöyryytettyjen, yhä ahtaammalle joutuvien kaskikyläläisten elämää, ympäristötuhojen sysääminen heidän niskoilleen on jotain pöyristyttävää.

Omavaraiset paikalliskulttuurit ovat kaupallisten teknokoneistojen ensimmäinen uhri. Toimitusjohtajan kirjoitus enteilee suunnitelmia, joilla vuoristojen kaskiviljelykylät ja etniset vähemmistöt lopullisesti tuhotaan ja metsä muutetaan teknomaisemaksi. Sitäkö varten paikalla ovat juuri suomalaiset kehittäjät?

Jari Lindholm oli oikeassa kysyessään, mitä Pöyry Oy ja Finnida tekevät Thaimaan metsissä.

Kun Pöyry-konserni on nyt kuitenkin ottanut selvittääkseen metsienkadon todelliset syyt Thaimaassa, pyytäisin, että yhtiö ryhtyisi objektiivisesti tutkimaan myös länsimaissa koulutetun meritokratian, keskitettyjen valtiokoneistojen, monikansallisten yritysten ja erilaisten konsulttitoimistojen, koko suunnattoman kansainvälisen teknokerrostuman osuutta Thaimaan ja muidenkin Kaakkois-Aasian maiden ympäristön häikäilemättömässä hyödyntämisessä.

Jos siinä totuuden etsinnässä paikallisille ihmisille, vuoristojen alkuperäiskulttuureille jäisi edes vähäinen elämisen mahdollisuus, vaikkapa pieni pala omaa metsää, toivottaisin yhtiölle ja sen "kansainvälisille huipputiedemiehille" sydämestäni menestystä.

Matti Sarmela
kulttuuriantropologian professori
Helsinki

Helsingin Sanomat 1991.
Ensimmäinen mielipidekirjoitus, jossa tuotiin esille Serbian armeijan toiminta.

Kroatian tuho estettävä

■ "Olemme olleet todistamassa hirvittäviä rikoksia avuttomia siviilejä kohtaan. Kuinka naisia, lapsia ja vanhuksia tapetaan ja massamurhia toimeenpannaan kokonaisissa kylissä."

"Kuinka sairaaloita ja historiallisia monumentteja säälimättömästi pommitetaan. Kuinka paljon vuosisataisia kulttuuriarvoja onkaan jo hävitetty! Tuhansien ihmisten on ollut paettava kodeistaan serbien johtaman Jugoslavian liittoarmeijan tieltä. Viha ja pelko hukuttavat viimeisenkin järjen kipinän."

Näin kirjoittavat antropologien ja etnologien kansainvälisen liiton presidentti professori Hubert Maver ja varapresidentti professori Pavao Rudan, Zagrebissa Jugoslaviassa järjestetyn maailmankongressin puheenjohtajat kulttuurientutkijoille lähettämässään vetoomuksessa.

Kroaatit tarvitsevat kaiken moraalisen ja henkisen avun, jonka tutkijat ja humanistit voivat antaa, he sanovat. Vain kansojen yleinen mielipide ja demokraattisten maiden hallitusten päättäväiset toimet voivat pysäyttää väkivallan etenemisen Euroopan sydämessä.

Mikä on armeija, joka häikäilemättä pommittaa omia kaupunkejaan, Dubrovnikia, siviiliväestöä? Serbien johtama liittoarmeija on kommunistisen eliittiluokan viimeisiä väkivaltakoneistoja.

Totalitaarisessa Jugoslaviassa serbit anastivat itselleen valtaaseman monilla hallinnon aloilla ja nimen omaan liittoarmeijassa. Tätä valtaa serbit nyt puolustavat aseillaan. Jos Jugoslavian vanhoilliset saavat voiton, niin mikä estää Neuvostoliiton armeijaa tekemästä samoin?

Näinkö Eurooppa yhdentyy vahvempien oikeudella ja kaikkein brutaaleimpien voimien ehdoilla pienten kansojen ja tavallisten ihmisten seuratessa sivusta? Missä on silloin se sivistynyt, uusi regionaalisten kulttuurien Eurooppa, jonka syntymistä euroyhteisön puolustajat ovat julistaneet?

Kuinka kauan Suomen hallitus jälleen pakoilee pikkupykälien takana tunnustamatta Slovenian, Kroatian tai muiden pienten kansojen ja osavaltioiden oikeuksia? Vetoomuksen velvoittamana saanen kunnioittaen esittää maani hallitukselle julkisen kysymyksen: Mitä Suomi on tehnyt verenvuodatuksen lopettamiseksi Kroatiassa?

Sotilas hajalle ammutun ikkunan takana.

Matti Sarmela
kulttuuriantropologian professori
Helsinki

Helsingin Sanomat 5.10.1992

Voidaanko intiaanit noin vain ajaa pois?

■ Yli vuosi sitten kanadalaisen iridiamant-liikkeen väkeä tuli Suomeen. He halusivat elää intiaanien perinteisellä tavalla suomalaisessa luonnossa ja osoittaa, niin kuin he ovat jo eri puolilla maailmaa tehneet, että ihminen elää kasveja keräilemällä myös Kittilän mäntykankaalla.

He ovat selvinneet yli talven pyytämättä mitään enempää Kittilän kunnalta kuin Suomen valtioltakaan. He ovat tulleet omillaan toimeen, 60—80 henkeä, naisineen ja lapsineen, ja olisivat halunneet jatkaa selviämiskokeitaan seitsemän vuoden ajan.

Kittilän nimismies on nyt lausunnollaan evännyt iridiamant-intiaanien oleskeluluvan. Valitusoikeutta ei ole. Päätöksensä perusteluiksi nimismies on esittänyt, ettei hän ole saanut riittävää selvitystä, mistä iridiamant-ryhmä saa toimeentulonsa ja mikä on heidän asuntotilanteensa.

Nimismies on odottanut papereita, todistuksia, muttei ole käynyt edes katsomassa paikan päällä, kuinka iridiamant-väki on elänyt. Hänellä on ollut leirille pysyvä kutsu saapua ja tarkastaa. Kuka antaisi nimismiehelle virallisen todistuksen, että iridiamant-intiaanit ovat eläneet wigwameissaan keräämällä kasveja?

Leirillä käyneet suomalaiset tutkijat ovat vedonneet nimismieheen ja luvanneet vastata siellä tehdyn tutkimuksen tieteellisestä seurannasta. Se ei kuulemma riitä.

Oli iridiamant-liikkeen jäsenten filosofia ja suhtautuminen luontoon mikä hyvänsä, he ovat yliopistoissa tutkintoja suorittanutta väkeä, joukossa on tiettävästi kolmisenkymmentä eri alojen tohtoria. Sen voinee papereista todeta. Suomen viranomaisilla ei liene moraalista oikeutta ryhtyä arvioimaan tutkimusta, jota Suomen valtio tai Akatemia ei edes rahoita.

Mikä on tämä suomalainen yhteiskunta ja kulttuuri? Eikö se salli mitään, mikä poikkeaa järjestelmästä? Iridiamant-intiaanien mukana olen törmännyt kovan vallankäytön näytelmään, joka järkyttää minua syvästi. Ihmiset jotka haluavat elää rauhassa omalla tavallaan, ajetaan pois ilman, että päätöksien tekijät ja ennakkoluuloisten lausuntojen antajat edes olisivat käyneet tutustumassa heidän leiriinsä.

Elämällä vuoden napapiirin pohjoispuolella iridiamant-ryhmä on osoittanut olevansa tosissaan. He elävät itse omaa tutkimustaan. Vetoan suomalaisiin. Eikö meillä mikään taho, kansanterveyden tutkimuslaitokset, urheiluinstituutit tai armeija ole kiinnostuneita luonnossa selviytyvistä ihmisistä?

Eikö metsähallitus tai jokin suuryhtiö voisi osoittaa heille uutta aluetta jossakin muussa pitäjässä? He eivät tuhoa mitään ympäriltään, polttopuunsakin he keräävät maasta. Missä ovat luonnonsuojelijat ja vaihtoehtoliikkeet? Näinkö me vain ajamme heidät pois!

Matti Sarmela
Helsingin yliopiston
kulttuuriantropologian professori

Helsingin Sanomat 5.10.1992
(Allev. ks)

Helsingin Sanomat 1994

Helsingin Sanomat, tiistaina 13. syyskuuta 1994

MIELIPIDE

EU tulee olemaan mannervaltio

ESKO SALMELA

■ Suomen poliittinen eliitti on jo ryhtynyt jakamaan EU-edustuksia, EU-virkoja ja europalkintoja. Puoluejohtajat ja ministerit julistavat, kuinka suomalainen kulttuuri säilyy ja voimistuu EU:ssa. Hiidenkivi-lehdessä julkaistussa kirjoituksessa presidentti vakuuttaa, että Euroopan yhdentyminen on tie monikulttuurisuuteen ja vahvaan kansallisten kulttuurien vuorovaikutukseen.

Monikulttuurisuus, regionaalisuus, vuorovaikutus! Kas ettei uusi kansandemokratia. Tyhjää juhlapuhetta. Mitä olisi monikulttuurisuus järjestelmässä, joka jo pelkästään kymmenillä tuhansilla direktiiveillä yhdenmukaistaa kaikki elämänalueet tarkemmin kuin yksikään aikaisempi imperiumi ihmiskunnan historiassa.

Kulttuuri on perimmäisen vallan väline. Mikään imperiumi ei ole voinut toimia yhdenmukaistamatta kulttuuriaan. Se on keskitettyjen järjestelmien toimintakyvyn, koko olemassaolon ehto. Yhteinen Eurooppa tulee tuottamaan omat kansalaisensa, eurooppalaisen työvoiman, massaihmisen ja mannerkulttuurin.

EU ei ole muinainen Rooma, joka antoi kansojen elää omaa paikallista elämäänsä. Eurohallinnointi tunkeutuu kaikille elämänalueille taloudesta tieteisiin ja taiteisiin. Uusi tekniikka tekee mahdolliseksi valvoa mantereenlaajuisia kulttuurijärjestelmiä, ja aina kun vallan välineet ovat olemassa, niitä myös käytetään.

Rooma antoi kansojen elää omaa paikallista elämäänsä. — Forum Romanum 1978.

Jokainen imperiumi on tarvinnut myös vihollisen; ilman yhteistä vihollista valta ei voi tiivistyä. Euroopan vihollinen tulee olemaan Aasia, toinen maanosa. Myös konfliktit nousevat mannermaiselle tasolle.

Kun EU kerran saa lopullisen laajuutensa se tiivistyy väistämättä ylikansalliseksi keskitetyksi mannervaltioksi, jolle luodaan oma ideologia: Euroopan pelastaminen. Suomen liittymisehdot ja EU-lupaukset ovat vain historian täytettä. Ennen pitkää Suomeen jäävät jäljelle vain ne rakenteet, jotka sopeutuvat mannerkulttuuriin, yhteiseen elinympäristöön, eurooppalaisuuteen.

Suomalaisten tulisi ajatella, mikä on Suomen todellinen asema Euroopan "Yhdysvalloissa" ja verrata tulevaisuuttaan esimerkiksi USA:n pieneen osavaltioon.

Osavaltiot eivät tarvitse itsenäisen valtiokulttuurin kulisseja, esimerkiksi ulkoministeriötä, lähetystöjä, eivät täyspäiväisiä parlamentteja, eivätkä presidenttipelejä. Kun todellinen päätösvalta ja poliittinen näyttämö ovat siirtyneet Brysseliin, kansalliset instituutiot, suomalaisuuden symbolit, oma kieli menettävät kulttuurisen merkityksensä ja rapautuvat, — ne ovat uuden järjestelmän vastarakenteita.

Suomalaisen eliitin resurssit ovat eurooppalaista matkimista, yhteistä eurokieltä ja eurooppalaisia puheenvuoroja. Lyhyesti sanottuna Suomi on eurooppalaisia kulttuurikeskuksia, mannermaista tajuntateollisuutta, eurojohtajia, eurourheilijoita ja eurokirjailijoita, euroseksiä ja eurohistoriaa.

Käytännössä imperiumista ei voida erota. EU:n johtajat tietävät sen hyvin. Kun eurorakenteet ovat tunkeutuneet kaikkialle ja suomalainen eliitti on täysin riippuvainen eurokoneistoistaan, ei paluuta kansallisvaltioon ja isänmaakulttuuriin enää ole. Oman kansallisuuden puolustaminen vaatii enemmän poliittista rohkeutta kuin talvisota.

MATTI SARMELA
kulttuuriantropologian professori
Helsinki

Demokratia jää jalkoihin EU:ssa

■ Hallinnon julkisuusperiaate, kansalaisten oikeus tietoon on demokratian ensimmäinen edellytys. Pohjoismaissa julkisuusperiaate on viety pitkälle, EU:lle se on tuntematon.

Sopimusneuvotteluissa Suomen edustajat kieltäytyivät kajoamasta asiaan. Kun se kiusallisesti kuitenkin Ruotsin — ja osin Suomen Juornalistiliiton — toimesta murtautui Suomenkin julkisuuteen, EU-jäsenyyden kannattajat lupasivat avokätisesti uudistuksia. Se oli katteetonta puhetta. Sen osoittaa EU:n komission tuore vastaus englantilaisen The Guardian -lehden valitukseen. EU:n komissio ei hyväksy julkisuusperiaatetta.

Komission vastaus oli jyrkkä "ei" julkisuudelle ja demokratialle. En ole havainnut Suomen unionistien paheksuvan sitä, joten päättelen heidän olevan samalla linjalla — ja uudistuslupausten olleen tietoista bluffia.

Kiinnostuneena totesin myös että Helsingin Sanomat kätki (1. 9.) tapaus The Guardianin pikkuutisiin. Luulisi julkisuusperiaatteen kiinnostavan toimittajia edes oman etunsa tähden, vaikkeivät he muiden kansalaisten oikeuksista välittäisikään.

EU-jäsenyydessä ongelma ei ole vain lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan siirtyminen suuressa määrin ulkomaille. Yhtä ongelmallista on, että kaikki valta, joka siirtyy Brysseliin, siirtyy myös kansanvallan ulottumattomiin. EU:n koneistossa ei ole ainoatakaan demokraattista elementtiä.

Kun tämä ns. demokratia-vaje havaittiin kannattajienkin piirissä, he kiusaantuneina lupailivat laajoja parannuksia. Näilläkin lupauksilla oli katetta saman verran kuin Urpo Leppäsen "kaikille työtä kolmessa kuukaudessa" -ohjelmilla aikoinaan.

Demokratiaan kouraisee myös EU:n tuleva rahaunioni Emu. Jos Viro vaihtaisi kruununsa ruplaan ja luovuttaisi valuuttapolitiikkansa määräysvallan Venäjän keskuspankille, olisiko se enää itsenäinen? Jokainen tietää vastauksen: ei. Ei olisi myöskään markkansa ecuun vaihtanut, EU:n keskuspankin alainen ja näin oman talouspolittisen päätösvaltansa menettänyt Suomi.

Niinpä monet unionistit ovat sairastuneet pahaan poliittiseen skitsofreniaan: Emun kannattajat kosivat äänestäjiä peräänsä vakuuttamalla ettei Emu kuitenkaan toteudu.

Ei Suomen Pankki ole paljon korvaansa kansalaisten vaivoille kallistanut, mutta jonkinlainen linkki kansalaisten ja SP:n välillä on toiminut eduskunnan pankkivaltuusmiesten välityksellä. EU:n keskuspankkiin sitä ei ole eikä tule; sen talouspoliittisiin linjauksiin ei pysty vaikuttamaan edes Suomen hallitus. Emun keskeinen idea on luoda koneisto, joka johtaa talouspolitiikkaa poliittisen ja varsinkin demokraattisen kontrollin ulottumattomissa.

Demokratia ei ole muotia tässä ajassa, ei Suomessa eikä EU:ssa.

MIKKO NISKASAARI
toimittaja
Helsinki

Helsingin Sanomat 18.10.2001

MIELIPIDE HELSINGIN SANOMAIN TOIMITUS, MIELIPIDESIVU, PL 71, 00089 SANOMAT, (09) 1221, MA–PE KLO 12–13, FAKSI (09) 605 709, hs.mielipide@sanoma.fi

HS 18.10.2001

Valkoinen ihminen herättää pahennusta

Tiedotusvälineissä on esitetty selityksiä, miksi jotkut (ei-länsimaiset) ihmiset tekivät sellaiset rikokset kuin Manhattanin terrori-iskut. Tulkinnoissa on nyt pysähdytty uskontoon.

Syyllisiä on pidetty uskonnollisina fanaatikkoina tai psykopaatteina, äärimmäisen itsekeskeisinä ihmisinä, ja nyt kun on löydetty pahuuden henkiöitymä, personoitu vihollinen, uuden sodan syitä ei tarvitse pohtiakaan.

Historioitsija E. Said on nimittänyt orientalismiksi sitä kirjallisuuden ja tieteenkin traditiota, joka on tuottanut länsimaiset käsitykset itämaisista kulttuureista. Hyvää länsimaista edistystä vastassa on vuosisatoja ollut itämainen takapajuisuus, jokin käsittämätön paha.

Meille islam on yhä läpinäkymätön uskonto, josta ei haluta tietääkään muuta kuin se, mikä vahvistaa omia tulkintoja ja käsityksiä. Länsimaisissa mielikuvissa islam on edelleenkin fanaattinen ja aggressiivinen sodan uskonto, ikään kuin islamin uskovat olisivat jatkuvasti ristiretkellä kristittyjä vastaan.

Uskonnon kieleen voidaan pukea myös viha, mutta taustalla täytyy olla jotain syvempää, joka uhkaa nyt laajeta idän ja lännen kulttuurien väliseksi yhteenotoksi.

Mikä tekee amerikkalaiset ja muutkin länsimaalaiset näin vihatuiksi, ikään kuin kollektiivisesti syyllisiksi?

> "Länsimaista leviää nuorison kaupallinen kapina, tajunnan repivä musiikki, huumeet, aids."

Eräs syy on varmaankin raaka länsimainen business, mutta tuskin yksinomaan, eikä myöskään amerikkalaisten rikkaus ja se suunnaton kulutus, joka leimaa heidän elintapaansa. Rikkaat ovat kaikissa maissa ja maanosissa läsnä.

Amerikkalainen yhteiskunta on länsimaisuuden veturi ja kulttuuri, josta muualla tiedetään lähinnä se, mitä amerikkalainen kulttuuriteollisuus tuottaa.

Kaikkialla maailmassa, Afganistania lukuun ottamatta, televisio on auki kaiken päivää. Siellä, missä vallitsee markkinatalous, tiedotusvälineet syytävät länsimaista kulttuurikuvaa, väkivaltauutisia, väkivaltaista viihdettä, nuorten rokkija diskokulttuuria. Länsimaista leviää nuorison kaupallinen kapina, tajunnan repivä musiikki, huumeet, aids.

Paikallisyhteisöissään elävien ihmisten näkökulmasta, eikä tiedotusvälineiden perusteella muuta kuvaa voi saadakaan, länsimaisessa kulttuurissa vallitsee seksuaalinen vapaus, suoranainen normittomuus, promiskuiteetti, joka turmelee vähitellen moraalin kaikkialla, myös islamilaisissa maissa.

Länsimainen "yksilöllisyys" uhkaa ihmissuhteita, perhettä, sukujen yhteisvastuuta, vanhusten kunnioitusta ja niitä sosiaalisia normeja, jotka paikallisissa yhteisöissä ovat velvoittaneet yhteiselämään, hyvään käytökseen, toisten ihmisten kunnioittamiseen.

Kaikkialla vanhemmat ovat huolissaan amerikkalaistuneista lapsistaan, perheestään ja siitä ympäristöstä, jossa he ovat eläneet. Sellaisissa maissa, joissa ei ole yleistä sosiaaliturvaa, oman lapsen putoaminen koulusta ja työmarkkinoilta on pelottavampi uhka kuin suomalaisessa hyvinvointivaltiossa.

Jos kysymys on uskontojen taistelusta, silloin islam yrittää viimeiseen asti puolustaa niitä eettisiä ja moraalisia arvoja, joista kristilliset valtakirkot ovat joutuneet luopumaan.

Ei amerikkalainen eikä eurooppalainenkaan ihminen ole maailmalla niin pidetty kuin länsimainen turisti kenties kuvittelee.

Suurikokoiset, lihavuuttaan pursuavat valkoiset ovat monien ei-eurooppalaisten mielestä aggressiivisen pelottavia, vastenmielisiä, varsinkin kun heiltä puuttuvat käytöstavatkin. Länsimainen ihminen itse, länsimainen tajunnateollisuus, lehdistö, televisio, jopa länsimainen yhteiskuntatiede ovat luoneet sairaan kuvan meidän kulttuuristamme, sen rappiosta, väkivallasta. Villin lännen sota terroristeja vastaan ei voi tätä kuvaa muuttaa.

Terroristijärjestöissä on ilmeisesti paljon samoja piirteitä kuin revitalistisissa tai messianistisissa liikkeissä, joita on ollut kaikkialla, mihin länsimainen kulttuuri on tunkeutunut.

Tällaisen uskonnollisen liikkeen tavoitteena on ollut palauttaa oma vanha kulttuuri, sen moraaliarvot ja elämän harmonia.

Niille on tyypillistä profeetallinen johtaja, joka julistaa uuden paremman aikakauden alkaneen. Nykymaailmassa uuden aikakauden odottajia on jo paljon ja kulttuurikuilu syvenee. En usko, että länsimaita pelastaa taloudellinen tai tekninen ylivoima, eikä Euroopan yhdysvallat.

Matti Sarmela
kulttuuriantropologian
emeritusprofessori
Helsinki

ADAM KORPAK

Helsingin Sanomat

Miksi länsimaita vihataan?

HS 18. 2001

▶ Kirjoituksessani (HS 18. 10.) yritin herättää keskustelua, miksi myös länsimainen kulttuuri ruokkii meihin kohdistunutta vihaa, jopa terrorismia.

Erkki Nykänen (HS 27. 10.) on tulkinnut sen "jalojen villien" puolusteluksi. Nähtävästi hänen käsityksensä on, että Euroopan ulkopuoliset (islamilaiset) maat ovat totaalisesti takapajuisia, siellä "naiset eivät ole edes ihmisiä".

Terrorismin kaltainen pahuus johtuisi muun muassa siitä, että jo lapset kokevat väkivallan jokapäiväisessä ympäristössään, ei suinkaan länsimaisista väkivaltaelokuvista.

Maailmassa on joitakin sotaa käyviä maita, joissa lapsetkin elävät väkivaltaisessa ympäristössä, kuten juuri Afganistan, mutta maan sisällissotien taustalla ovat eurooppalaiset.

Varmaankaan meillä ei hyväksyttäisi, jos kaikki länsimaat leimattaisiin käyttäen jatkuvasti esimerkkinä Jugoslavian väkivaltaisuuksia, mutta eurooppalaiset ovat muutamien katastrofialueiden perusteella yleistäneet ei-länsimaisiin kulttuureihin takapajuisuuden, nälän ja kurjuuden. Se on juuri sitä härskiä orientalismia, josta valitettavasti niin monet piirit Suomessakin hyötyvät.

Mitä eurooppalaisten viinan käyttöön tulee, niin jo viime vuosisadalla eurooppalaiset kauppiaat veivät Pohjois-Euroopan alkuperäiskansoille ainakin viisi miljoonaa litraa viinaa (en nyt tarkkaan muista, mutta siitä on tehty tutkimus Petroskoissa) ja alistivat valtaansa arktiset kulttuurit suomalais-ugrilaiset mukaan lukien ja veivät heidän maansa ja luonnonvaransa.

Samalla tavalla eurooppalaiset ja amerikkalaiset ovat melkein kokonaan tuhonneet Pohjois-Amerikan ja Australian alkuperäiskansat.

Nyt vuorossa ovat huumeet, jotka näyttävät kuuluvan olennaisesti meidän kulttuuriimme ja leviävän länsimaisuuden mukana nuorison keskuuteen myös lukuisissa Aasian maissa. Meillä pitäisi tutustua huumeiden historiaan ja katsoa, mitä tarkoittaa esimerkiksi oopiumsota.

Eurooppalaiset löytöretkeilijät, kolonialistit, orjakauppiaat, sotaseikkailijat ovat tuhonneet satojen miljoonien ihmisten elämän kaikkialla eiläntisissä maissa. Meillä leimataan jatkuvasti muut kuin länsimaat muun muassa lapsityövoiman käyttäjiksi, vaikka joidenkin tutkijoiden mukaan eniten lapsityövoimaa on käytetty USA:n maatiloilla, joissa lapset osallistuivat työntekoon niin kuin (aikoinaan) meilläkin.

Uskooko Nykänen todella, että länsimaiden ulkopuolella naiset ja lapset ovat miesten orjia? Vailla ihmisarvoa.

Yleisesti verraten Euroopan ulkopuolisten maiden kyläyhteisöissä lapsia hoidetaan sekä fyysisesti että henkisesti läheisemmin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa tai Suomessa.

Valitettavasti kova globalisaatio ilmeisesti hajottaa perheiden ja sukujen yhteyden niin kuin paikalliset kyläyhteisötkin kaikkialla maailmassa.

Nykänen ennustaa, että länsimaat vievät (tietokoneillaan) takapajuiseen itään rationalismin, demokratian ja ilmeisesti myös kaiken muunkin hyvän. Monissa Aasian maissa perustuslaki on paljon modernimpi ja ihmisoikeudet paremmin huomioon ottava kuin Suomessa.

Jos länsimailta omaksutun poliittisen väkivallan ja kovan liike-elämän paineissa demokratia ja tasa-arvo eivät tahdo maailmassa toteutua, niin eivät ne toteudu Yhdysvalloissa eivätkä Suomessakaan. Suomalaisten pitäisi katsoa ympärilleen ja todeta, että suurin osa meidän elintasomme tuotteista, elektroniikasta ja kodinkoneista autoihin, on valmistettu Euroopan ulkopuolella. Ja tietokoneet.

Enkä vieläkään usko, että Euroopan yhdysvallat, uusi keskitetty imperiumi ja taloudellinen diktatuuri, pelastaa meidät Aasian talousmahtien uhalta.

Eurooppa ei enää ole tekemisissä takapajuisen orientin kanssa eivätkä terroristit ole köyhiä, tietämättömiä fanaatikkoja, vaan pitkälle koulutettuja ihmisiä. Juuri sen vuoksi meidän tulisi mennä itseemme ja kysyä rehellisesti, miksi meitä vihataan.

Aseisiin turvautumalla Yhdysvallat on nyt muuttamassa terrorisminvastaisen taistelun uskontojen väliseksi sodaksi. On tapahtumassa se, jota kaikkein eniten on pelätty.

Matti Sarmela
kulttuuriantropologian
emeritusprofessori
Helsinki

Helsingin Sanomat 27.10.2001

Länsimaissa nainenkin on ihminen

▶ Kulttuuriantropologian professori Matti Sarmela liittyi (HS 18. 10.) laajaan kuoroon, joka jälleen kerran toistaa kulunutta virttä: "Länsimaat ovat huonoja ja rappeutuneita, itämaat ja yleensäkin ei-länsimaat hyviä ja terveitä." Erityisen pahoina asioina ei-länsimaalaisten mielestä hän tuo esiin väkivaltaviihteen, nuorison moraalittomuuden, sen kaupallisen kapinan, musiikin, seksuaalisen vapauden, huumeet ja aidsin. Ei-länsimaalaisille on hänen mielestään tyypillistä perheiden ja sukujen yhteisvastuu, hyvä käytös, vanhusten ja yleensäkin toisten ihmisten kunnioittaminen.

Kulttuuriantropologina Sarmelan täytyy tietää, että tämä on romanttista hölynpölyä. Se on nykymuunnelma "jalo villi" -käsitteestä. Se syntyi viihdyttämään joutilaisuudessa eläviä eurooppalaisia, jotka kuvittelivat elävänsä "ihanasti" rappeutuvassa kulttuurissa.

Länsimaiset ajattelijat lähtivät kuitenkin täysin omaan suuntaansa. 1700-luvulla tapahtui valtava ideologinen läpimurto, kun hylättiin mystiset uskomukset ja alettiin luottaa rohkeasti omaan järkeen.

Ei nykyistä tilannetta todellakaan voi pitää uskonsotana, koska länsimaisessa kulttuurissa vain harvat enää uskovat "jumalan" olevan jonkin kulttuurin tai ihmisryhmän puolella. Koko ajatuskin tuntuu sivistyneestä länsimaalaisesta naurettavalta.

On täysin selvää, että länsimaat ovat edistyneet Sarmelan mainitsemissa hyveissä selvästi muita pidemmälle ja onnistuneet ponnistelemaan enemmän eroon pahasta kuin muut. Sen seurausta ovat hyvinvointi ja rauha, joihin miljoonat ei-länsimaalaiset vuosittain henkensä kaupalla pyrkivät.

Kyllä ei-länsimaalainenkin nuori ja lapsi joutuu näkemään jatkuvasti väkivaltaa ja seksiä, erona on vain se, että hän näkee ja kokee niitä oikeasti lähiympäristössään eikä kuvissa. Antropologi voisi varmaan kertoa tarkemmin myös siitä, kuinka huumeet ovat olleet nimenomaan ei-länsimaalaisten harrastus, kun täällä sen sijaan alkoholi on jo tuhansia vuosia ollut lähes ainoa yleisemmin käytetty ja hyväksytty aine.

Ehkä kaikkein räikeimmillään länsimaiden ja Sarmelan esiintuoman "orientin" ero näkyy toisten ihmisten kunnioittamisessa. Jo vuosisatoja sitten länsimaissa tehtiin se nerokas huomio, että nainenkin on ihminen ja tämä "keksintö" on varmaan ollut merkittävimpiä kehityksessä, joka on johtanut tasa-arvoon ja ihmisten kunnioittamiseen, mikä länsimaissa nykyään vallitsee.

Tämän tilanteen räikeä vastakohta, joka monissa Sarmelan tarkoittamissa maissa voidaan havaita, onkin luultavasti heidän pahin ongelmansa. Niin kauan kuin naisia (ja lapsia) ei aidosti kunnioiteta tasavertaisina ihmisinä, vaan öykkärimäisten miesten esineinä, ei todellista moraalista edistystä voi tapahtua.

Edellä oleva ei tarkoita, että länsimaalainen ihminen sinänsä olisi jotenkin parempi ihminen kuin ei-länsimaalainen. Sarmelan kuvailema kookas, lihavuuttaan pursuava valkoinen olisi tietenkin samanlainen öykkäri, jos hän olisi sattunut syntymään kyseiseen kulttuuriin. Skandinaviassa syntynyt tumma sisäistää täysin sen tasa-arvon hienouden, joka täällä vallitsee.

Sarmela ennustaa, että länsimaita ei pelasta muiden raivolta taloudellinen tai tekninen ylivalta eikä Euroopan yhdysvallat. Minä puolestani ennustan, että "itää" ei pelasta mikään demokratialta, rationalismilta ja hyvinvoinnilta, vaikkakin ne ilmeisesti hiipivät sinne käyttäen internetiä ja amerikkalaista roskakulttuuria etujoukkoinaan.

Erkki Nykänen
Tuusula

27. 10. 2001

Helsingin Sanomat 25.3.2002

Eero Järnefeltin Raatajat rahanalaiset. – Suomen taidetta 1800-luvulta, Werner Söderström 1934.

Raataminen lavastettua

► Ateneumin taidemuseossa näytteillä oleva Eero Järnefeltin maalaus ”Raatajat rahanalaiset” on nostettu kansalliseksi kulttuuri-ikoniksi. Sadan vuoden ajan se on ylläpitänyt ns. sivistyneen luokan maailmankuvia savolais-karjalaisesta kaskikulttuurista.

Dokumenttina Järnefeltin maalaus ”Kaskenpolttajat” on taiteen mytologiamme huvittavimpia lavasteita. Taulun ihmiset jäljittelevät tai näyttelevät kaskenpolttoa.

Vaaramaisemaan on koottu risukasoja ja pantu palamaan. Kaadettuja puunrunkoja ei näy missään, olisiko ne myyty puutavarayhtiölle, ja ne kepakot, joilla nämä ”raatajat” sohivat, eivät kuulu asiallisiin työvälineisiin. Mitähän ne pari naista siellä taaempana huiskivat? Kepit nuotiossa. Kankeavat jotain väärään suuntaan, ehkä kiviä?

Taulu on yhtä aito kuin jos valokuvaaja veisi täytetyn karhun metsään ja toisi tullessaan ainutlaatuisia luontokuvia.

Ja entäpä etualan tyttö, jonka katse on ikuisiksi ajoiksi painanut suomalaisten mieliin kuvan köyhistä kurjista likaisista ja nälkiintyneistä kaskenraatajista, jotka nälissään tuhosivat ympäristönsä kaikki metsät.

teilija valmisteli dokumenttikuvaustaan. Etualan pikkutyttö joutui mukaan vasten tahtoaan ja erityisen nyreä hän oli siitä, että taiteilija repi auki hänen tukkansa, joka oli kiharrettu koulun päättäjäisjuhlaa varten. Ja on taiteilija näköjään käynyt repäisemässä sen lähinnä olevan vanhan miehen piikkopaidankin kainalosta halki.

Taiteilija oli varmaankin vilpittömästi kiinnostunut kaskikulttuurista eikä hän arvannut, kuinka suomalainen sivistyneistö tulkitsee hänen maalauksiaan.

Omia myyttejä luodessaan Suomen taidemeritokratia on pitänyt oikeutenaan käyttää hyväksi niitä ihmisiä, joiden työn varassa se on elänyt, erityisesti kaskiviljelijöitä.

1950-luvulla suomussalmelaiset yrittivät turhaan hakea oikeutta Ilmari Kianto -nimistä kirjoittajaa vastaan ja syyttivät häntä esi-isiensä elämän häpäisemisestä. Sitä tämä ryysyranta- ja käkriäistaide onkin pahimmillaan, mutta sellaista ”realismia” maamme kulttuurioppineet ovat tarvinneet noustessaan itse määrittelemänsä kansallisen kehityksen vaalijoiksi.

Vastapainoksi totean, ettei kaskiviljely ole ollut nälkäsään. Eikä kaskien viljely ole sen raskaampaa kuin kiinteiden peltojen auraviljely, päinvastoin.

Venäläisperäinen sana ”raataa” tarkoittaa karjalassa ”tehdä työtä” ilman sen enempää dramatiikkaa.

Kaskenpoltto ei ole tuhonnut Suomen metsiä, niin kuin esimerkiksi puutavarateollisuuden asianajajat aikoinaan uskottelivat. Nimenomaan kaskiviljelijät ovat kaikkein eniten rikastuttaneet ja monipuolistaneet ympäristönsä luontoa, sen eläin- ja kasvikuntaa.

Itä-Suomen ja Karjalan kaskimailla kasvoivat terveet metsät, joita puutavarateollisuus on voinut sumeilematta käyttää hyväkseen, miljoonakertaisesti. Ja mitä kaskikulttuuriin tulee, juuri se on sitä ns. kalevalaista kulttuuria, josta Kalevalan päivänä ollaan ylpeitä. Tosin suomalaisen meritokratian Kalevala antaa siitäkin monella tavoin virheellisen kuvan.

No, nyt Euroopan yhdysvalloissa näistä kansallisen innostuksen tuotteista päästään varmaan eroon ja me saamme uuden mannermaisen kehitys- ja kulttuurimytologian.

Matti Sarmela

Helsingin Sanomat 25.3.2002

HS 25.3.2002

Erotan nuotion ja kasken

▶ Kun kaskeksi kaadettu metsä poltetaan, jää jäljelle hiiltyneitä puunrunkoja ja oksia. Poltettu kaski on todellisuudessa aika ryteikkö. Eero Järnefeltin taulussa "Raatajat rahanalaiset" ei palavia tai hiiltyneitä puunrunkoja näy; vanhalle kaskimaalle koottu risuista nuotioita.

Kaskiraivioilla palamattomat puut eivät haitanneet viljelyä niin kuin eivät kivetkään. Päinvastoin, ne pitivät yllä kosteutta ja varastoivat auringon lämpöä, jota musta maa muutenkin imi itseensä. Halla ei noussut kaskivaaroille. Katovuosien kauhuperinne on soiden ja järvien kuivaamisen ajoilta.

Kaskien polttamisessa oli kaikkein tärkeintä, että maan pinta, kuntta, sammalet ja ruohot saatiin poltetuksi tarkoin pois. Huonosti palaneita paikkoja vierrettiin tai rovioitiin jälkeenpäin. Järnefeltin maalaus voisi jollain tavoin kuvata rovioimista, jossa palovangoilla työnneltiin palavia rovioita alas mäen rinnettä.

Kaskitaulussa Heikki Puurusen ja talon isännän Jussi Pannan otteet ovat tottuneen kaskenpolttajan, mutta työvälineet ikään kuin leikin päälle otettuja. Voimmehan olettaa, että kysymyksessä on vakava työ, sipulimaan polttaminen.

Historian lehtori Leo Puurunen innostuu moittimaan minua (HS 3. 3.) sellaisistakin asioista, joista en (HS 21. 2.) puhunut. Vastaan lyhyesti, ettei kuvan koulutyttö Johanna Kokkonen todista kaskikuvan aitoutta eikä kaskikulttuurin kurjuuttakaan, vaikka hänet on pantu seisomaan keskelle nuotiota löttöset jalassa ja hosa kourassa.

Elli Leskelä vetoaa (HS 3. 3.) Kauppis-Heikkiin. Pidän kirjailijan keskustelua Järnefeltin kanssa mielikuvituksena, taiteilija ei ole hänen neuvojaan tarvinnut. Vaikka osoittavathan muistelmat, että taiteilija on tarkoituksellisesti luonut hahmon. Eiköhän taiteilija repinyt tytön kiharat jo kaskenpolttoa lavastaessaan.

Niille en osaa vastata, jotka vastauksissa, kirjeissä ja puhelimessa ovat ihmetelleet, miten olen voinut toimia professorina. Voin viitata moniin kaskikulttuuria koskeviin kirjoituksiini.

Olen kolmekymmentä vuotta seurannut kaskikylän elämää Pohjois-Thaimaan vuoristossa. Siinäkin kylässä lapset käyvät koulua ja pyrkivät korkeakouluihin. Ja aikoinaan metsätöitä tehdessäni olin mukana, kun hakkuuaukeita kulotettiin eli kaskettiin. Erotan kyllä nuotion ja kasken.

Olen vuosikymmeniä yrittänyt puolustaa kaskikansoja, jotka kehitysmeritokratian yleisessä tietoisuudessa on leimattu takapajuisiksi, kurjiksi sademetsien ja kaikkien maailman metsien tuhoajiksi. Suomessa olen aina törmännyt tähän Järnefeltin kaskitauluun, se on sata vuotta hallinnut suomalaisen meritokratian mielikuvia kaskikulttuurista.

Omavaraiset kaskikansat ovat eläneet vuosisatoja vuorten ja mäkien rinteillä eri puolilla maailmaa. Nyt metsäteollisuus ja peltoa raivaavat uudisasukkaat ovat tuhonneet heidän ympäristönsä ja panneet kaiken heidän syykseen.

Meritokratian kehityskuvissa myös kärsiviä lapsia on käytetty tarkoituksellisesti hyväksi. Kuoleva lapsi, jos sellaisen vain sai valokuvatuksi, oli ja on vieläkin globaalia bisnestä. Sellaisen kuvan sai myydyksi kaikkiin länsimaiden sanomalehtiin. Sairaiden lasten kuvilla lukuisat kehitys- ja lähetysjärjestöt keräsivät häikäilemättömästi varoja tehdäkseen tärkeäksi oman pelastustyönsä.

Näistä kuvista on päästy. Nyt kehitysmytologiaa luovat ne maailmantason suorittajat, jotka haluavat päästä Euroopan yhdysvaltojen historiaan.

Meritokratian kehitysmyyteillä on yhä vakiintunut rakenteensa. Niissä menneisyys, ei-länsimaat, nykyisin jo kansallisvaltiotkin, Savosta nyt puhumattakaan, ovat alikehitystä ja oikea kehitys alkaa siitä, missä meritokraatti itse seisoo.

Matti Sarmela
Helsinki